

Sleutel 1: het wat, waarom en hoe van oudercrèches

Stel je voor dat je de sleutels hebt van je eigen kinderopvang. Dat je als vader of moeder of als medewerker altijd binnen kunt lopen en mee instaat voor het reilen en zeilen in de opvang. Of dat je als betrokken partner (als ouder, als organisatie of bedrijf, ...) mee kunt denken over de kinderopvang in de buurt.

Welkom bij **coKO**, een project waarin VBJK en Coopburo drie sleutels ontwikkelden voor (coöperatieve) oudercrèches:

1. Het wat, waarom en hoe van oudercrèches.
2. Coöperatief ondernemen in de kinderopvang. Hoe doe je dat? Lukt dat met een oudercrèche?
3. Startersadvies, regelgeving Kind&Gezin en nog meer pedagogiek voor oudercrèches.

Wat voorligt, is de uitwerking van de eerste sleutel: **Wat is een oudercrèche? Hoe werkt het? En waarom doen vaders en moeders het?**

Colofon

Deze handleiding kadert in het project **coKO**. Dat letterwoord staat voor **co**öperatieve **kinderopvang**. En ook voor **kinderopvang** die ouders mee vormgeven, met andere woorden opvang waarin ouders en professionals werken in **co-constructie**. **coKO** combineert oudercrèches en coöperatieve kinderopvang. **coKO** wil hierover informeren en wil dit stimuleren. **coKO** is een gezamenlijk project van VBJK en Coopburo.

© 2012 VBJK-Coopburo. Uit deze handleiding mag onbeperkt geciteerd worden, mits de juiste bronvermelding:

Rutgeerts, E. (2012). *Handleiding oudercrèches*. Gent-Leuven: VBJK-Coopburo

Inhoudstafel

Colofon	2
Inhoudstafel	3
1. Inleiding.....	5
1.1 Als het regent in Parijs	5
1.2 ... druppelt het in Vlaanderen	5
1.3 ... en elders in de wereld.....	5
2. De dagelijkse werking.....	6
2.1 Een groot, vast engagement.....	6
2.2 Engagement op maat.....	6
2.3 Welk engagement? Naar een minimum van twee uur per maand	6
3. Twee kapstokken.....	8
3.1 Mee doen, samen leven.....	8
3.2 Mee denken, samen beslissen.....	8
3.3 Meer dan de kers op de taart.....	9
4. Hoe realiseer je dat?	10
4.1 Samen.....	10
4.1.1 Vaste krachten	10
4.1.2 Elk zijn mandaat.....	11
4.1.3 Competenties.....	11
4.2 In overleg	11
4.3 Wie start er?.....	12
5. Waarom doen ouders het?.....	14
5.1 Een vliegje zijn	14
5.2 ... in een stevig web	15
5.3 ... met een lekkere kop koffie	16
6. Is er nog meer meerwaarde?.....	17
6.1 Continuïteit.....	17
6.2 Diversiteit en kwaliteit	17
6.3 Kritische en actieve steun.....	18
6.4 Ingebed in de buurt	19
6.5 Sociale cohesie.....	20
7. Ook voor de buitenschoolse!	21
8. Ook voor inclusie!	21

9.	Besluit: naar methodecrèches in Vlaanderen	22
10.	Goesting?.....	22
11.	Bronnen.....	23
12.	Bijlagen.....	24
	Bijlage 1: oudercrèches met een groot, vast engagement	24
	Bijlage 2: oudercrèches met een engagement op maat	25
	Bijlage 3: agenda voor een ouderraad.....	27

1. Inleiding

1.1 Als het regent in Parijs ...

Kort na mei '68 zochten vaders en moeders in Parijs een oplossing voor het plaatstekort in de kinderopvang. Ze wilden niet zomaar extra plaatsen, maar zochten naar een alternatief voor het medische discours dat toen in de kinderopvang gangbaar was en naar een alternatief voor de grote schaal waarop kinderopvang georganiseerd werd.

Daarom besloten groepjes jonge ouders om zelf kinderopvang te organiseren. De eerste *crèches parentales* waren geboren. Ze besteedden veel aandacht aan de familiale context en aan de ouder-kind relatie. Op praktisch veld functioneerden de *crèches parentales* als volgt (Murcier, 2011):

- De groep bestaat uit 12 à 16 kinderen, een of twee begeleiders en de ouders.
- Elke vader/moeder draait verplicht een halve dag per week mee in de groep.
- Elke vader/moeder engageert zich in een werkgroep (bijvoorbeeld de werkgroep pedagogiek, buurtverankering, natuurbeleving, onderhoud & huishouden, verjaardagen & feestelijkheden, ...) en neemt in die werkgroep concrete taken op.
- Elke vader/moeder neemt maandelijks deel aan de oudervergadering ('s avonds).

In Frankrijk functioneert nog altijd een groot aantal *crèches parentales* volgens dit oorspronkelijke model (Murcier, 2011). Maar ondertussen ontstonden daarnaast ook andere modellen.

Aanvankelijk werden de *crèches parentales* door de buitenwereld gezien als *crèches sauvages*. Ze waren sterk geïnspireerd door het pedagogische discours van Dolto: zelfstandigheid en creativiteit werden enorm gestimuleerd, respect voor het jonge kind stond centraal. Naast doorgedreven ouderbetrokkenheid en zorg voor continuïteit, zijn dat voor veel *crèches parentales* in Frankrijk nog steeds de pedagogische kernwaarden.

1.2 ... druppelt het in Vlaanderen ...

Ook hier zijn er enkele kinderdagverblijven waar ouders in de groep en in het beleid meewerken. Het zijn zogenaamde oudercrèches – de vertaling van de Franse *crèches parentales*. Wanneer we in dit rapport spreken over 'oudercrèches', bedoelen we elke vorm van kinderopvang waarbij ouders betrokken zijn in (1) zowel de dagelijkse werking als in (2) het beleid van het kinderopvanginitiatief.

Het zijn twee wezenlijke kenmerken / kapstokken van oudercrèches die we verderop uitgebreid toelichten (zie hoofdstuk 3). Maar eerst omschrijven we de dagelijkse werking van een oudercrèche. Met een concreet zicht op de manier van werken, kun je je beter voorstellen welke werkingsprincipes en pedagogische ideeën schuilen achter een oudercrèche.

1.3 ... en elders in de wereld.

Ook in Nederland, Zweden, de Verenigde Staten, Engeland, Denemarken en Italië zijn er gelijkaardige initiatieven. In Amsterdam en Utrecht heb je een paar 'ouderparticipatiecrèches'. In Zweden bestaan er 'förskole' coöperaties waarin ouders sterk betrokken zijn bij de opvang van kinderen van 18 maanden tot 6 jaar. Meer daarover lees je in sleutel 2.

2. De dagelijkse werking

Hoe werkt een oudercrèche concreet? Op die vraag bestaat niet één antwoord. Het engagement dat ouders opnemen, verschilt namelijk van oudercrèche tot oudercrèche. Het gebeurt in verschillende gradaties: in meer of mindere mate – verplicht of vrijwillig – flexibel of volgens een vrij vast patroon. Al deze ingrediënten kun je in een oudercrèche mixen tot je eigen systeem.

Het basisprincipe is echter dat ouders in een oudercrèche betrokken worden (zie hoofdstuk 3) in het beleid, maar ook in de dagelijkse werking. Hoe gebeurt dat laatste concreet?

2.1 Een groot, vast engagement

In de klassieke *crèches parentales* in Frankrijk en in een aantal oudercrèches in Vlaanderen (zie bijlage 1) wordt van ouders verwacht dat ze maandelijks een aantal uren meedraaien in de groep kinderen (dat ze dus permanenties opnemen) en dat ze instaan voor sommige andere aspecten die bij kinderopvang komen kijken: administratie, inrichting ruimte, aankoop speelgoed, organisatie van feesten, communicatie met buitenwereld, introductie van nieuwe ouders, enzovoort.

De permanenties die ouders opnemen zijn qua begeleiding voor de kinderen een extraatje. Hun aanwezigheid in de leefgroep is absoluut een meerwaarde, maar niet noodzakelijk om te voldoen aan de vastgelegde volwassen-kind ratio¹. Het uitgangspunt om ouders te betrekken bij de kinderopvang is sociaal-pedagogisch: het heeft een duidelijke meerwaarde (zie ook hoofdstukken 5 en 6 in dit document) en gebeurt niet omdat er een extra kracht nodig is, of omdat het handig is.

2.2 Engagement op maat

Aanvankelijk in de Franse *banlieus*, maar later ook daarbuiten, ontstonden gaandeweg ook *crèches parentales* die expliciet rekening houden met een diversiteit aan families. Dat betekent: geen verplicht engagement dat voor iedereen gelijk is, elke ouder doet wat hij/zij kan en er is geen hiërarchie tussen de verschillende vormen van engagement (zie bijlage 2).

Engagement-op-maat is een goed begin, maar volstaat niet. Meer tips voor een doordacht diversiteitsbeleid in een oudercrèche vind je bij sleutel 3.

Formules met engagement op maat maken een oudercrèche ook haalbaar voor bijvoorbeeld alleenstaande ouders, ouders die wat introverter zijn, ouders die drempels ervaren, enzovoort.

2.3 Welk engagement? Naar een minimum van twee uur per maand

Enerzijds zijn er dus oudercrèches waar ouders regelmatig en allemaal evenveel permanentie opnemen: zij schrijven hun naam op allerlei schema's met beurtrollen voor de leefgroep en de maaltijden. Anderzijds zijn er oudercrèches waar ouders minder permanentie opnemen, of vrijer kiezen in de taken die ze willen/kunnen opnemen.

Voor elke formule valt iets te zeggen. Met een verplichte aanwezigheid betrek je àlle ouders in je opvang – zelfs min of meer in gelijke mate. Met een vrijwillige aanwezigheid hou je de opvang toegankelijk voor iedereen – de drempel ligt lager. Bekijk welke formule best past in de context van jullie kinderopvang.

¹ In de regelgeving van kinderopvang staat omschreven per hoeveel kinderen een volwassen begeleider nodig is.

Overweeg alleszins om met de groep ouders een verplicht minimumengagement vast te leggen. Vraag hen bijvoorbeeld om maandelijks minstens twee uur in de opvang aanwezig te zijn (buiten de gewone breng- en haalmomenten). Op die manier hou je de drempel laag (twee uur per maand is haalbaar) én je betreft elke ouder (ook de ouders die om verschillende redenen niet in de oudercrèche komen, worden aangemoedigd om mee te doen).

De *crèche parentales* die zich richten op gezinnen uit de Franse *banlieus* zien deze verplichte formule niet als een opdracht voor ouders, maar juist als een expliciete vraag aan hen om in de opvang mee te doen en samen te zijn. Om iedereen zoveel mogelijk te bereiken, gebeurt het verdere engagement op vrijwillige basis, enkel die twee minimumuren zijn gelijk voor iedereen: zo krijgen ze ook moeilijk bereikbare ouders over de drempel. Ouders krijgen die boodschap ook te horen: de twee uren zijn bedoeld als stimulans om samen te werken aan hun kinderopvang.

3. Twee kapstokken

Een oudercrèche heeft twee wezenlijke kenmerken. Het is kinderopvang waarbij vaders en moeders betrokken zijn in **(1)** de dagelijkse organisatie van het kinderopvanginitiatief en **(2)** in het beleid en het management van het kinderopvanginitiatief.

3.1 Mee doen, samen leven

Hét kenmerk van een oudercrèche is de aanwezigheid van ouders in de opvang. Een vader of moeder staat samen met een onthaalouder/samen met een of meerdere begeleiders bij een groep kinderen. **Samen delen ouders en professionals het dagelijkse reilen en zeilen in de groep.**

Ouders en professionelen die samen staan, hebben op de werkvloer elk hun eigen mandaat: de professional is verantwoordelijk voor het welzijn van de kinderen in groep, vaders en moeders kunnen hieraan bijdragen, hierin helpen (Ferrier, 2010). Een ouder die in de groep meedraait, doet dat dus als een soort tijdelijke collega, iemand die inspringt en helpt waar mogelijk.

Want de rol van ouders in een oudercrèche blijft vooral ... vader of moeder zijn. Laat hen in een oudercrèche meewerken vanuit hun eigen interesses, kennis en kunde, en niet vanuit de noden (het takenlijstje) van het kinderopvanginitiatief (Clausier et al., 2011). Alleen zo creëer je bij elke familie zoveel mogelijk betrokkenheid bij je opvang.

!!!! Kinderen in groep begeleiden is helemaal anders dan een kind thuis opvoeden. Je kunt van ouders niet verwachten dat ze dit spontaan kunnen. Hoe ga je daarmee om? En wat als ouders zich in de groep enkel met hun eigen kind bezig houden? Hoe voelt het voor de kinderen om telkens andere volwassenen in de groep te hebben? Je leest er meer over in sleutel 3.

3.2 Mee denken, samen beslissen

Een ander essentieel kenmerk van oudercrèches is: **ouders geven de opvang mee vorm**. In een oudercrèche worden vaders en moeders niet enkel uitgenodigd om taken op te nemen die nu eenmaal moeten gebeuren, zij hebben ook hun zegje over de invulling ervan. En via die concrete aanknopingspunten, bepalen zij mee het algemeen beleid van de opvang.

Bij het tuinonderhoud bijvoorbeeld schakel je de ouders niet enkel in om het gras te maaien of struiken te snoeien, de ouders plannen mee. Welk groen willen we? Maken we een verstophoekje? Willen we een glijbaan? Welke? Is er plaats voor bessenstruiken waar kinderen van kunnen snoepen? Enzovoort. Voor feestelijkheden werkt het zo: doen we feesten en welk soort feesten? Op het moment zelf kunnen ouders in een oudercrèche natuurlijk ook taart bakken en koffie schenken, maar tijdens de voorbereiding bedachten ze wel mee de invulling van het feest. Welke buurtorganisaties nodigen we uit? Kunnen we het werk van de kinderen tentoonstellen? Enzovoort. Op een ouderraad komen ook andere aspecten van de werking aan bod: wenen, eetmomenten, slaaprituelen, speelactiviteiten, ... En je kunt ouders ook betrekken in het opnamebeleid, het uitschrijven van het pedagogische project, het opstellen van een functieomschrijving voor een nieuw aan te werven personeelslid (welke medewerker zoeken we?), enzovoort. Via al deze concrete aanknopingspunten en ook algemene aspecten drukken vaders en moeders mee hun stempel op de werking.

Bijvoorbeeld ... Wenen: Hoe vinden ouders dat het nu loopt en zijn er suggesties om het anders aan te pakken? Eten: Wat komt er op tafel, hoe verloopt het eetmoment en zou het beter kunnen?

Spelen: Wat vinden we belangrijk in de activiteiten die we voor de kinderen organiseren? Enzovoort. Op die manier bepalen de vaders en moeders mee de *look & feel* van de opvang, werken zij mee aan het beleid.

3.3 Meer dan de kers op de taart

Kortom, in een oudercrèche maken ouders inherent deel uit van de werking. Ze zijn een vast ingrediënt: niet de kers *bovenop* de taart, maar eerder de vanillesuiker *in* de taart.

Beeld je een aantal personeelwissels in, een oudergroep die wat moeilijker werkt ... Als vaders en moeders niet inherent deel uitmaken van de werking – ze zitten niet in de structuur van de organisatie ingebakken, maar vormen eerder het extraatje – dan kan de positie van ouders (tijdelijk of definitief) afzwakken. De kers bovenop verdwijnt, de taart blijft.

Ontwerp je oudercrèche zo dat de plek en functie van ouders verzekerd is. Leg de positie van de vaders en moeders vast in de werking: in een oudercrèche zijn ze vanzelfsprekend, net zoals er in de kinderopvang kinderen zijn. Hou die conclusie altijd in het achterhoofd: zonder ouders geen oudercrèche.

4. Hoe realiseer je dat?

4.1 Samen

Kapstok 1, ofwel: **de dagelijkse werking delen met ouders**, gebeurt niet vanzelf. Dat moet je bewust organiseren. Waar hou je allemaal rekening mee?

- Bedenk hoe je de aanwezigheid van vaders en moeders in de leefgroep organiseert. Werk je met een beurtrol of niet? Moeten ouders op voorhand aangeven wanneer ze er zullen zijn of is iedereen altijd welkom? Maak hierover duidelijke afspraken, met de ouders en de begeleiders.
- Zoek een goed evenwicht tussen verplicht en vrijwillige engagement van de ouders. Leg je niets vast, dan komt misschien altijd hetzelfde groepje vaders en moeders met de meeste tijd of de meeste mogelijkheden. Verplicht je ouders tot een groot engagement, dan haken sommigen misschien af. Vraag je de ouders om een minimaal engagement, dan krijg je iedereen over de vloer, ook de vaders en moeders voor wie het minder vanzelfsprekend is. Zoek daarin samen de weg die jullie het beste ligt.
- Is er tussen de ouders discussie over wie wat opneemt in termen van 'een rechtvaardige verdeling'? Bekijk of je voor de verschillende engagementen een soort validering kan/wil invoeren. Zie bijlage 2.
- Kun je de ouders ook nog op een andere manier betrekken in de dagelijkse werking? Zijn er andere taken, activiteiten of werkgroepen waarin ouders kunnen meedoen?
- Organiseer regelmatig een overleg met alle vaders en moeders samen (zie ook 4.2). Zo hou je zelf de vinger aan de pols en stem je de groep onderling op elkaar af.
- Een plek geven aan ouders betekent ook letterlijk: fysiek voldoende plaats geven. Kunnen vaders en moeders mee aan tafel zitten? Hangen ze hun jas aan de kinderkapstokken? Zijn er voldoende meubels op volwassen maat? Is er koffie en thee?

Kortom, bedenk hoe je ervoor kunt zorgen dat alle vaders en moeders over de vloer komen en zich thuis voelen in jouw opvang. Dat is van een andere orde dan de vraag welke ouder welke taken opneemt. In hoofdstuk 2 en in de schets van oudercrèches in Vlaanderen (zie bijlage 1) vind je meer inspiratie.

4.1.1 Vaste krachten

In een oudercrèche zijn de professionals bijzonder en zeer belangrijk. Ze hebben immers een dubbele rol: de kinderen begeleiden en hun dagelijkse werk delen met de ouders (kapstok 1). De professional heeft gestudeerd om kinderen te begeleiden en wordt ervoor betaald, de ouder niet. De professional doet het elke dag, de ouder niet. En toch werken ze in een oudercrèche samen in de leefgroep: vanuit een ander perspectief maar op gelijke voet. Hoe doe je dat?

Inspirerend is de benaming van de professionals in De Kleine Berg: 'vaste krachten'. Deze term geeft meteen richting aan alle vragen over de verhouding tussen ouders en professionals.

- Vaste krachten zijn de rode draad in de werking. Zij zijn de levende geschiedenis van de kinderopvangplek en ook de vaste referentiepersoon voor kinderen, ouders en anderen.
- Vaste kracht verwijst naar een gelijkwaardige verhouding tussen professionals en ouders. De professional staat er vanuit zijn ervaring in het werken met kinderen in groep en de ouder

staat er vanuit zijn eigen kennis en (opvoed)kunde. Er is openheid om elkaar te ontmoeten en uit te wisselen over de kinderen, opvoeden en kinderopvang.

Anne-Mie Laghuwits (2011) is sinds jaar en dag vaste kracht in de Kleine Berg. Ze omschrijft de continuïteit en de gelijkwaardigheid met een metafoor. *"De Kleine Berg is als een rivier. De ouders en ik zitten samen in een bootje, in hetzelfde schuitje. De rivier heeft in de loop der jaren een stevige bedding gekregen. Waar we heen gaan weet ik niet, maar in de rivier zelf heb ik alle vertrouwen. Het bootje vaart altijd verder. Soms kabbelend, soms wat wilder, soms heel vrolijk. In dat bootje ben ik matroos zoals alle anderen, maar ik weet wel dat je het gewicht moet verdelen. Als het bootje teveel overhelt naar de ene kant, zal ik aan de andere kant gaan zitten en de ouders overtuigen om dat ook te doen. Soms lukt dat, soms niet. Dan geef ik extra tegengewicht, zoals een zeiler die helemaal uit de boot moet hangen. Dus word ik wel eens nat gespat, maar da's mijn job."*

Tanja Waegemans (2012) van 't Sjojkepoelke vindt werken aan continuïteit ook een van de grootste uitdagingen voor een oudercrèche. *"Het is onze taak om de peilers van onze opvang te blijven behouden. Dat is natuurlijk een spanningsveld. Twee keer per jaar is er een algemene vergadering waarop ouders dingen kunnen veranderen en daar komen we meestal wel tot een consensus. Toen ze de jaarlijkse vakantieperiode in de zomer een aantal weken wilden verschuiven bijvoorbeeld, gingen de ouders ook na of dat kon voor de vaste begeleiders. Zolang je rekening houdt met elkaar, lukt het. Maar wij moeten zorgen voor de continuïteit."*

4.1.2 Elk zijn mandaat

Op de vloer heeft elk zijn mandaat. De begeleiders zijn professioneel opgeleid om te werken met kinderen in groep. De ouders zijn geen professionele begeleiders maar kennen hun kind het best. Begeleiders en 'vaste krachten' brengen die twee ervaringen samen en werken vandaar verder: elk met hun eigen capaciteiten en achtergrond.

Is je oudercrèche een coöperatie (zie sleutel 2) dan kan de ouder vennoot zijn: hij of zij is dan lid van de algemene vergadering en kan mee beslissen over (sommige) personeelszaken. Dat kan een lastige situatie zijn; belangrijk is de functie van ouder op de vloer goed te onderscheiden van de functie in de coöperatieve structuur. Ook al is het niet makkelijk, ouders en begeleiders moeten telkens die klik maken (Ferrier, 2010): samen in de groep werken we gelijkwaardig. Hoe je dat best kunt aanpakken, lees je in sleutel document 2.

4.1.3 Competenties

Vaste krachten in oudercrèches beschikken best over een aantal extra competenties. Naast het werk met de kinderen zelf en de communicatie met vaders en moeders die in elke kinderopvang voorkomt, zijn er extra aspecten: het samenwerken met een groep volwassenen, ouders begeleiden in het werk met kinderen, uitnodigend en laagdrempelig werken, werken op maat. Bereid je medewerkers hierop voor met sleutel 3.

4.2 In overleg

Kapstok 2, ofwel: **samen beleid voeren met ouders**, is voor de kinderopvang in Vlaanderen vrij onbekend terrein. Hoe werkt het en wat hou je best in het achterhoofd?

- Wat versta je precies onder 'beleid'? Met andere woorden: over welke aspecten denken ouders mee? En zijn er ook domeinen waarover ouders niet kunnen mee beslissen? Denk bijvoorbeeld aan personeelsroosters, lonen en vakantieregeling.
- Buig je samen met de ouders over de betekenis van 'samen beleid voeren'. Wat betekent samen voor jullie? Wie stuurt aan: ouder(s) of vaste kracht(en)? Wie pikt in? Met andere woorden: wie denkt vooruit en wie denkt mee? Wie tekent de krijtlijnen en wie vult in? Of gebeurt het in een onderlinge wisselwerking?
- Er bestaat niet één formule. De ontstaansgeschiedenis van je opvang en de betrokken partners waarmee je rekening moet houden, bepalen mee op welke manier vaders en moeders mee denken en beslissen (zie ook 4.3).
 - Zijn de ouders niet juridisch betrokken in de officiële beslissingsorganen, dan beslissen zij allicht vooral over aspecten die te maken hebben met het dagelijkse reilen en zeilen in de opvang. Zorg voor overlegstructuren die dat mogelijk maken.
 - Zijn (enkele) ouders (mede)oprichters van je opvang? Zitten (een aantal) ouders bijvoorbeeld in de Raad van Bestuur of in de Algemene Vergadering? Dan beslissen zij ook mee over zaken die meer met het management te maken hebben. Zet daarnaast structuren op voor de ouders die niet zetelen in de officiële beslissingsorganen.
- Kom regelmatig samen met de vaste krachten en *alle* vaders en moeders die een kind in je opvang hebben. In zo'n ouderraad of ouderoverleg bouw je best een aantal terugkerende agendapunten in. De agenda bevat telkens praktische afspraken en een stand van zaken, maar ook inhoudelijke elementen. Zo blijft het boeiend, zie ook sleutel 3.

Kortom, bedenk hoe je ervoor kunt zorgen dat ouders de opvang mee vorm kunnen geven op een manier waarop alle partijen zich voldoende betrokken voelen en die voor alle partijen werkbaar blijft.

4.3 Wie start er?

Welke positie ouders, vaste krachten en andere partners innemen in de beleidsvoering van je opvang, heeft zeer veel te maken met de ontstaansgeschiedenis. Wie start de oudercrèche? Of groeit de oudercrèche vanuit een bestaand opvanginitiatief? Dat kan de plek van alle betrokken spelers beïnvloeden.

!!!! Wie start? En ... wie houdt vol? Hoe zorg je – met een wisselende ploeg ouders – voor continuïteit? Hoe hou je het levend en hoe ondersteun je dat? Je kunt hierover meer lezen in sleutel 3.

Gaat bijvoorbeeld een kerngroepje vaders en moeders met een oudercrèche van start, dan zetten zij de grote lijnen uit en leggen zij het sociaalpedagogische project vast in de visie en missie van de opvang. Ze organiseren zich (als een coöperatie of een andere ondernemingsvorm) en werven kindbegeleiders aan die in het plaatje passen. Vanaf dan wordt de samenwerking subtieler. Het beleid is uitgetekend: voor de professionals en voor nieuwe vaders en moeders is er al een kader. Met praktijkervaring echter kunnen de eerste ouders, de nieuwe ouders en de professionals de lijnen van dat beleidskader scherper stellen, of een beetje verschuiven. De kerngroep van eerste ouders bepaalt niet meer alles op z'n eentje. Bovendien krijgen de professionals het mandaat in de dagelijkse werking met de kinderen. Die professionals staan op de vloer met ouders en gaan die ouders met elkaar verbinden. Op den duur belichamen ze de continuïteit van je opvang. Het worden langzamerhand de professionals die voor ouders de voorwaarden scheppen om tot beleid te komen:

de vaste kracht stimuleert ouders om betrokken te zijn in de dagelijkse praktijk *en* mee te denken over het sociaalpedagogische project van het opvanginitiatief.

Vervang je in dit voorbeeld de starters door een aantal kindbegeleiders die samen opvang willen opzetten, of andere organisaties die opvang willen organiseren, dan krijg je na verloop van tijd eenzelfde soort dynamiek. Vaste krachten creëren de omstandigheden (ouderraad, welkom in de groep) zodat vaders en moeders – en ook nieuwe vaders en moeders telkens opnieuw – deel uitmaken van de oudercrèche. In principe is het ook voor bestaande kinderopvang mogelijk om te evolueren naar het model van een oudercrèche: wanneer ouders in je opvang mee doen, samen leven, mee denken en samen beslissen, heb je een oudercrèche.

Ook afhankelijk van wie er start, zien de officiële beslissingsorganen er anders uit (zoals de Raad van Bestuur en de Algemene Vergadering). Daarin kunnen grote verschillen optreden: wordt een oudercrèche opgericht door ouders, dan zetelen zij ook in de bestuursorganen en dat biedt een goede garantie op verankering van de ouders in de werking (zie 3.3): het ligt dan juridisch vast. (Zie ook sleuteldocument 2.) Wordt een oudercrèche opgericht door werknemers, of door verschillende betrokken partnerorganisaties en zijn er aanvankelijk bijvoorbeeld nog geen ouders in het ontstaansproces betrokken, dan bedenk je best op voorhand welke plaats je hen structureel kunt bieden.

5. Waarom doen ouders het?

Ouders met jonge kinderen hebben vaak één ding gemeenschappelijk: tijd tekort. Wie wil binnen zo'n krap schema tijd spenderen in de opvang van z'n kind? Waarom kiezen vaders en moeders voor een oudercrèche? De behoefte kan ontstaan omwille van praktische redenen: is er geen of geen adequate opvang, dan starten we er zelf één. Verder zijn er drie grote redenen waarom ouders blijvend tijd en energie investeren in dit soort opvang die allemaal onder één noemer vallen: "Het is de kwaliteit van de kinderopvang die ouders zin doet krijgen." (Clausier et al., 2011)

5.1 Een vliegje zijn ...

Heel veel vaders en moeders willen soms een vliegje zijn. Ze dromen ervan om stiekem mee te kunnen gaan in de klas, op kamp, op het buurtpleintje, tijdens een logeerpartij, enzovoort. Met hun kind meereizen en zien wat het buitenshuis allemaal beleeft ... Op sommige momenten verlang je daar als ouder naar. Ook voor de kinderopvang geldt dat veel vaders en moeders getuige willen zijn van wat hun kind daar meemaakt.

In een oudercrèche kan dat: vaders en moeders kunnen er hun kind buitenshuis, in groep, meemaken. Sommige ouders met jonge kinderen noemen dat een unieke kans in een unieke periode:

!!!! Jonge kinderen vinden het vaak leuk dat hun vader of moeder erbij is, oudere kinderen vinden dat soms minder leuk. Zij willen tijd en ruimte voor zichzelf, om alleen samen te zijn met hun vrienden. Eigenlijk is het dan niet de bedoeling dat een ouder over hun schouders meekijkt. Sterker nog, kinderen kunnen zich op die leeftijd ook schamen voor hun ouders: "Mijn moeder staat hier op de speelplaats en ze doet weer raar, mijn vader is helemaal niet zo grappig als hij denkt, ..." Hoewel het model van de oudercrèches ook een plaats kan hebben in de buitenschoolse opvang – zie hoofdstuk 7 – is het misschien wel omdat oudere kinderen andere noden hebben dat oudercrèches vooral voorkomen in de voorschoolse kinderopvang.

"En ook dat is leuk als ouder. Die periode dat je met je neus zo dicht op je kind kan zitten, komt nooit meer terug. Je leert je kind kennen in groep en dat is goud waard." (vader – Kleine Berg, 2011)

"In de Kleine Berg ben je veel met je kind bezig. Je weet wat er met je kind gebeurt, want je hebt alles meegemaakt. Of je hebt het met de andere ouders besproken." (moeder – Kleine Berg, 2011)

"We hebben allemaal zelf een sleutel en 's morgens en 's avonds blijft iedereen hangen. Soms is het moeilijk om je kind af te zetten in de opvang, maar hier is dat vaak echt een fijn moment." (vader – 't Sjokkepoeike, 2012)

"Voor mijn dochter is deze opvang haar tweede thuis. Dus vind ik het belangrijk dat we daarin meewerken. Alleen de was is er wat veel aan. Maar ja, dat hoort erbij." (moeder – 't Sjokkepoeike, 2012)

En dat was precies de bedoeling van de eerste *crèche parentales* in Frankrijk. Zij startten toen vanuit het principe: **ouders zijn de eerste opvoeder**. In een oudercrèche staat daarom de band tussen ouder en kind centraal. Elke vader, elke moeder wordt aangesproken als diegene die het kind best kent en die met het kind een belangrijke en gevoelige relatie heeft. Hoe medewerkers hier best aandacht aan besteden, lees je in het sleuteldocument 3.

5.2 ... in een stevig web ...

Kinderopvang doet meer dan enkel kinderen opvangen: ouders delen de opvoeding van hun kind met de opvang. Kwaliteitsvolle kinderopvang staat elke vader/moeder bij in zijn/haar rol als opvoeder en zorgt voor ontmoeting tussen ouders. Niet zozeer vanuit een expertenrol, maar vanuit gedeeld en concreet samen opvoeden.

In een oudercrèche gebeurt dat gedeeld en concreet samen opvoeden haast vanzelf. Vanuit kapstokken 1 (mee doen, samen leven) en 2 (mee denken, samen beslissen) groeit bijna spontaan een informeel ouderlijk netwerk.

"Wij zijn hier ingestapt met vrienden. Een echt nieuw sociaal netwerk creëren we hier dus niet. Maar het is wel leuk om met zoveel jonge ouders samen te zijn." (moeder – Kleine Berg, 2011)

"Al gaat het maar om een snotneus waarbij iemand zegt: probeer eens een opengesneden ajuin in plaats van antibiotica. Dat is leuk als ouder." (vader – Kleine Berg, 2011)

"Vóór de openingsuren 's morgens brachten we de kinderen naar elkaar. Zo kon één ouder de kinderen brengen, de rest ging al werken. Er was heel veel collegialiteit onder de moeders ook. We regelden in het weekend een beurtrol zodat we zonder kinderen ook eens solden konden doen. Je investeert daar veel in maar krijgt er ook zoveel voor terug. Het zijn lot- en bondgenoten. Ik was hier ook nieuw in het dorp. Als beginnende ouder krijg je meteen een hele mooie entree: je leert onmiddellijk andere ouders kennen met niet-schoolgaande kinderen." (moeder – Kleine Berg, 2011)

"Je zit allemaal in dezelfde sfeer, iedereen heeft net kinderen gekregen en dan komt het goed uit dat je andere ouders en de begeleiding zo goed leert kennen. Er ontstaat een soort vertrouwensband met de mensen aan wie je je kind toevertrouwt en vaak zijn er tussen de ouders echt gezellige momenten. We worden misschien geen vrienden voor het leven, maar we spreken wél met elkaar af in het weekend." (vader – 't Sjojkepoeike, 2012)

"Ik ben een aanspreekpunt geworden. Ik zat al in het oudercomité. Maar met de organisatie van de korte opvang is mijn inzet nu ook erg zichtbaar geworden. Zo leer je mensen kennen en van het een komt het ander. Zo spreken we ook eens af tijdens de zomer om samen naar de speeltuin te gaan, ofzo. Dat is leuk." (moeder – korte buitenschoolse opvang Zichem, 2012)

In een oudercrèche is het expliciet de bedoeling om tussen vaders en moeders een sociaal weefsel te creëren, een informeel ouderlijk netwerk waarin ze de opvoeding met anderen kunnen delen. Dat betekent dat ouders in de opvang de kans krijgen met elkaar ideeën en ervaringen uit te wisselen over de grote en kleine dingen van ouderschap en opvoeding. Hoe je dat concreet aanpakt en waar je best op kunt letten, lees je in sleutel 3.

Dat gedeeld opvoeden – *it takes a village to raise a child* – maakt dat een oudercrèche er meestal goed in slaagt om ook vaders te betrekken (zie ook 6.3). Soms is dat zelfs de uitgebreide familie: af en toe zijn er grootouders die een kookbeurt op zich nemen, pasgeboren baby's komen met hun moeder mee wanneer zij meedraait in de groep en tijdens de vakanties staan de oudere, schoolgaande broers en zussen soms mee op de vloer. De sociale cohesie in een dorp of wijk krijgt hierdoor een stevige injectie.

5.3 ... met een lekkere kop koffie

Een derde aspect dat ouders motiveert is de atmosfeer die in een oudercrèche heerst. Iedereen is er welkom, het onthaal is verwarmend en in de titel benoemen we dat als 'een lekkere kop koffie'.

Maar eigenlijk is het meer dan dat. In een oudercrèche voelen vaders en moeders zich niet alleen welkom 'als een bezoeker'; ze zijn er thuis en schenken zich dus ook al eens zelf een kop koffie in. Niet omdat ze niet vriendelijk onthaald worden en 'zelf hun plan moeten trekken' – je kunt als ouder ook nog altijd een kopje aangeboden krijgen. Maar voel je je op je gemak, dan gebeurt het dat je ook zelf de kasten opentrekt.

Kortom, in een oudercrèche zijn vaders en moeders mede-eigenaar van de opvang. De sleutels van coKO verwijzen daarnaar: het is jouw opvang, samen met alle anderen maak jij er deel van uit.

"Als ouder heb je het gevoel dat de Kleine Berg van jou is. Om de zoveel jaar denkt een nieuwe generatie ouders telkens weer: 'Dit is onze kinderopvang.' Dat is de verdienste van de vaste krachten." (moeder – Kleine Berg, 2011)

"Omdat wij onze eigen werking kunnen bepalen, heerst hier een meer huiselijke sfeer dan in andere buitenschoolse opvang. Kinderen uit de kleuterklas en de lagere school bijvoorbeeld spelen samen in de opvang: dat is heel natuurlijk, thuis gaat het ook vaak zo. Wij kunnen het hier organiseren zoals wij zelf willen." (moeder – korte buitenschoolse opvang Zichem, 2012)

"Dat was het eerste wat een vader deed, toen hij hier toekwam: zichzelf een kop koffie inschenken. Het was zijn dagelijkse ochtendritueel. Heel veel ouders blijven 's morgens en 's avonds 'plakken' en wij zorgen dat er altijd thee en koffie klaar staat. Ook de verjaardagen van de kinderen vieren we altijd met z'n allen samen. En na de vergaderingen loopt het altijd uit. We zijn een hechte groep." (Tanja Waegemans – vaste kracht bij 't Sjojkepoeike, 2012)

6. Is er nog meer meerwaarde?

Ouders in Frankrijk zochten via de *crèches parentales* aanvankelijk vooral een alternatief voor kinderopvang die toen weinig tot geen rekening hield met de familiale context van kinderen. Vanuit een soort protestbeweging en veel buikgevoel, distilleerden deze eerste *crèches parentales* een aantal principes die vandaag ook de basisideeën zijn voor kwaliteitsvolle kinderopvang.

6.1 Continuïteit

Het feit dat vaders en moeders en bij uitbreiding de hele familiale context van de kinderen zo nauw bij de kinderopvang betrokken zijn, **verzekert** voor kinderen de continuïteit tussen thuis en de kinderopvang – de aanwezigheid van de ouders '*sécurise les enfants*'. Het biedt kinderen de nodige bescherming en zekerheid en dat laat hen toe om met zeer veel zelfvertrouwen in de opvang te groeien.

"Ik herinner me een mooie quote van ouders die hier voor de vierde keer kwamen. Op een oudervergadering zeiden ze letterlijk: 'We hebben dat voor de eerste drie gedaan, we willen dat ook aan dit kind geven.' En daar komt het uiteindelijk wel op neer. Je doet het voor je kind."
(vader – Kleine Berg, 2011)

"Mijn dochter gaat nu veel liever naar de opvang. In de gemeentelijke buitenschoolse opvang wisselen de begeleiders erg vaak: dat lag moeilijk voor haar en zelfs ik wist nooit wie er voor mijn kind zou zorgen. In onze eigen korte opvang kennen we de begeleidster allebei, ook van buiten de school. Dat is voor mij een geruststelling en het helpt mijn dochter enorm. Nu gaat ze graag." (moeder – korte buitenschoolse opvang Zichem, 2012)

"Doordat we zo betrokken zijn, ben ik ook altijd van alles op de hoogte. Ik heb niet het gevoel dat ze over mijn hoofd allerlei dingen beslissen die gaan over de manier waarop ze mijn kind, tja, mee opvoeden eigenlijk." (moeder – 't Sjojkepoeike, 2012)

Meestal wordt over kinderopvang gesproken als een brug tussen thuis en de wereld. In oudercrèches komt daar bij wijze van spreken een extra brugje tussen: de ouders in deze opvangvorm zijn de extra brug tussen thuis en de kinderopvang. (De opvang zelf blijft de brug tussen thuis en de wereld, zie ook 6.2 en 6.4.) Ouders in een oudercrèche kiezen bewust voor een opvang die rekening houdt met hun achtergrond, gewoontjes, ideeën: door hun aanwezigheid *en* door de openheid van de opvang, kunnen ze een stukje thuis binnenbrengen. Voor de vaste krachten in een oudercrèche betekent dat maatwerk (zie ook sleutel 3).

6.2 Diversiteit en kwaliteit

Diversiteit – Een oudercrèche heeft aandacht voor de natuurlijkheid van wat tussen ouders, kinderen en professionele opvoeders gebeurt. Die formule, waarin kinderen en verschillende volwassenen zich samen in een leefgroep bewegen, maakt oudercrèches voor kinderen tot de ultieme sociale experimenteerplek. Er zijn immers zoveel verschillende interacties: tussen de kinderen van de groep onderling, met kinderen van buiten de opvang (broers, zussen, ...), tussen volwassenen onderling (professionelen en ouders, allerlei soorten moeders *en* vaders, grootouders) en tussen kinderen en volwassenen.

Die poel aan onderlinge verhoudingen en de veelheid aan interacties laten kinderen spontaan kennis maken met diversiteit. Diversiteit in de breedste zin van het woord: door de verscheidenheid aan interacties en soorten mensen, komen kinderen er in contact met verschillende stijlen en karakters. Die ene papa troost zus, die andere mama speelt zo. Hoe meer mensen met een groot, warm hart er zijn², hoe groter de kans dat er eentje aansluit bij dat van hen. Kinderen leren er ook andere waarden en andere manieren van doen kennen. Dat kan te maken hebben met etnisch-culturele achtergrond of levensbeschouwing, maar evengoed met handicap, andere samenlevingsvormen, een onbekend gerecht, een liedje met een verfrissend nieuw ritme, enzovoort. Want al die dingen *zijn* cultuur. Op die manier willen oudercrèches als overgangsgebied tussen het gezinsleven en de samenleving, als brug tussen thuis en de wereld, ook een minimaatschappij op zich zijn.

Kwaliteit – De mix van al die verschillen maakt de werking van een oudercrèche in zekere mate onvoorspelbaar. De inbreng van de ouders en de kinderen is divers en kan verrassen. In een oudercrèche zijn er dus geen standaard antwoorden, er is geen aanpak die altijd werkt. Rekening houden met de verschillende perspectieven van ouders en kinderen, en rekening houden met de aanwezige diversiteit (diversiteit op alle vlak), vraagt van een oudercrèche voortdurend maatwerk. Daarom (zoals ook in de kinderopvang in het algemeen) hebben oudercrèches nood aan reflectieve praktijkmedewerkers (*reflective practitioners*): professionelen die kritisch en bewust stilstaan bij hun eigen handelen; vaste krachten die willen nadenken over en werken aan kwaliteit. Een oudercrèche die door de diverse inbreng van families uitgedaagd wordt tot maatwerk, wordt ook aangezet tot kwaliteit. Een oudercrèche is dus een opvang die haar eigen werking voortdurend bevroegt; de vaste krachten werken als *reflective practitioners* (zie ook sleutel 3).

6.3 Kritische en actieve steun

Vaak ervaren de professionelen in een oudercrèche steun en zelfs zorgzaamheid van de ouders. Wanneer zij bijvoorbeeld hun examen afleggen voor een verdere carrière in de kinderopvang of wanneer de job ook voor de vaste krachten soms een zwaar engagement inhoudt.

Laghuwitz (2011), vaste kracht in De Kleine Berg, vertelt ook hoe het samenwerken met de ouders echt efficiënt kan werken: *"Als het een proactieve groep is, dan gaat alles vanzelf. Dan leun ik bij wijze van spreken achterover. Zo relaxed is samenwerken met ouders. Als de ouders niet zo actief zijn, moet ik dynamiseren. En ook dat lukt altijd wel weer."* Begeleidster Vanaenrode (2012) uit 't Sjokkepoeike vult aan: *"Ik trek soms een maand naar Afrika in het kader van ontwikkelingssamenwerking. Ouders vragen dan hoe het gaat met mijn schooltje daar. Ze zijn erg geïnteresseerd, de steun voor mijn project doet deugd."*

Naast ondersteunend, zorgzaam en pro-actief, kunnen ouders ook kritisch zijn in hun betrokkenheid. Maar ook dat ervaren veel professionelen in oudercrèches als iets positiefs. De ouders zijn voor hen de motor om zichzelf te blijven bevroegen en verrijken.

!!!! Wat als de goedbedoelde betrokkenheid van ouders niet werkbaar is? Kunnen ouders zich ook te veel mengen in de werking of de werking vertragen door bijvoorbeeld telkens opnieuw alles in vraag te stellen? Hoe belangrijk het is om bij aanvang een goede missie en visie op te stellen, beklemtonen we in sleutel 2 en sleutel 3.

² Laghuwitz (2011) heeft het in een interview over de manier waarop ouders "met hun moederhart of vaderhart" een groep kinderen begeleiden.

Franse professionelen beamen bovendien dat '*le regard des parents*' ook preventief werkt voor vormen van minder gewenste omgangsvormen tegenover de kinderen (ACEPP, 2011). Een begeleider voor wie het werken in de groep even te veel wordt, verliest minder snel zijn/haar geduld wanneer daar ook een veilige blik van buitenaf meekijkt.

En tot slot: de manier waarop vaders een oudercrèche kunnen ondersteunen, is bijzonder. Dat ook zij betrokken zijn in de organisatie van de opvang, maakt het voor mannelijke opvoeders aantrekkelijker werken. In een oudercrèche zijn mannelijke begeleiders immers geen buitenbeentje, genderverschillen zijn er vrij algemeen aanwezig. Onder meer in de Franse *crèche parentales* werken opvallend veel mannen mee. Er zijn sterke pleidooien om de steeds groter wordende gender-segregatie tegen te gaan (Cameron, Moss, & Owen, 1999), maar het lukt nergens zo goed als in de oudercrèches. Opgroeïende kinderen komen meer en meer met (enkel) vrouwelijke rolmodellen in aanraking (in de voorschoolse kinderopvang, in de buitenschoolse kinderopvang, op school, enzovoort). Op dat vlak bieden de oudercrèches met hun vaders en mannelijke begeleiders een inspirerend alternatief.

6.4 Ingebed in de buurt

De sociale functie van kinderopvang betekent dat kinderopvang kan bijdragen tot het creëren van een meer rechtvaardige samenleving (ecce ama, 2009). Alle kinderen en ouders dienen met respect voor hun identiteit voldoende kansen te krijgen om te participeren aan de opvang en aan de samenleving. Kinderopvang pakt onbedoelde of onbewuste uitsluitingmechanismen voor bepaalde groepen kinderen en ouders aan.

Die zogenaamde sociale functie, die elk kinderopvanginitiatief aangaat, geldt ook voor oudercrèches. Die willen immers de opvang vormgeven als een kleine samenleving met ouders en kinderen: dat lukt niet zonder een weerspiegeling te zijn van de grotere samenleving.

Daarom heeft elke oudercrèche een solidair sociaal-pedagogisch project. De sociale mix in de onmiddellijke omgeving (de buurt) is de toetssteen voor de sociale mix in de crèche zelf. Zijn de kinderen en ouders die we bereiken een representatieve staalkaart van de kinderen en ouders uit onze wijk? Een oudercrèche levert inspanningen om een verscheidenheid aan ouders aan te trekken én die verscheidenheid te houden, met voor elke ouder evenveel stem en slagkracht.

"We hebben niet de grote diversiteit zoals in steden. Maar ik kan wel zeggen dat de ouders en kinderen een afspiegeling zijn van onze gemeente. Wat er is aan diversiteit, bereiken we met de Kleine Berg. De notaris en de dokter, maar ook de poetsvrouw en een werkman zitten hier samen in de oudervergadering, in de werkgroepjes, enzovoort. Zo woonde er in Boechout een Tsjetjeens gezin en ook zij leefden met hun kinderen mee in de Kleine Berg. Dat bracht niet alleen nog meer variatie in de maaltijden, zij zorgden tijdens de zomervakantie ook voor ons huisdier. De mix die er in Boechout is, die is ook hier en iedereen draagt bij aan de werking." (Laghuwitz, 2011).

6.5 Sociale cohesie

Oudercreches die zich inschrijven in de buurt (zie 6.4 en sleutel 3) creëren ook een meerwaarde voor die buurt, ook op lange termijn. De minidemocratie die een groep ouders met kinderen probeert te vormen – met andere woorden: de manier waarop ze in de kinderopvang met z'n allen proberen te komen tot een vorm van samenleven – ingebed in de buurt, laat sporen na in de lokale sociale cohesie.

"Een meisje van 10 stond met haar fiets in panne langs de kant van de weg. Ik heb haar nog als peuter gekend en ben gestopt om te helpen. Ik heb de fiets een beetje hersteld en bracht haar naar huis. Dat zou ik niet doen zonder haar te kennen van de Kleine Berg. Want ik weet dat ze mij – terecht – 'als vreemde man' niet zou vertrouwen. Maar nu dus wel. Ik ben geen vreemde voor haar, ook al is dat al zoveel jaar geleden. Heel het dorp draagt dat sociale weefsel uit de opvang mee." (vader – Kleine Berg, 2011)

7. Ook voor de buitenschoolse!

Het principe van oudercrèches kun je ook inzetten in de buitenschoolse opvang. Actueel bestaan voor kinderen van 3 tot 12 jaar buiten de schooluren twee soorten opvang. Enerzijds zijn er de IBO's, Initiatieven voor Buitenschoolse Opvang waar professionals de kinderen begeleiden voor en na school, maar ook over de middag, tijdens het slaapuurtje voor de jongste kleuters, op vakantiedagen, enzovoort. Anderzijds organiseren veel scholen een vorm van toezicht: op de speelplaats of in de eetzaal kunnen kinderen nablijven op school terwijl een vrijwilliger of bijvoorbeeld mensen uit een sociaal tewerkstellingsproject een oogje in het zeil houden.

Er is grote nood aan buitenschoolse opvang. Ongeveer een op twee 3- tot 12-jarigen maakt op schooldagen gebruik van opvang voor of na schooltijd of op woensdagmiddag, maar slechts 17 % daarvan kan terecht in een IBO (Kind&Gezin, 2004). Toezicht organiseren veel scholen daarom op eigen initiatief: ongeveer 35 % van de buitenschoolse opvang wordt georganiseerd door de school (ibid.). Soms gebeurt dit vanuit bijvoorbeeld het oudercomité of een groepje ouders. In citaten hierboven kon je al lezen hoe dit verschillende vormen kan aannemen: ouders lossen elkaar af, ouders stellen samen één vrijwilliger aan (betaald volgens het vrijwilligersstatuut), enzovoort.

Hoewel dit meestal slechts kan floreren wanneer de school meehelpt met de randvoorwaarden (bijvoorbeeld door accommodatie ter beschikking) en de ouders veel tijd en energie steken in bekendmaking, organisatie en administratie (verzekeringen, beurtrollen, betalingen, ...), zien veel ouders ook de voordelen van dit soort toezicht: het is op maat (zij bepalen zelf de openingsuren) en ze bepalen zelf de sfeer (door het kleinschalig te houden, door te beslissen wie toezicht houdt, enzovoort).

!!!! Je kon al lezen hoe oudere kinderen de aanwezigheid van hun ouders soms minder appreciëren. Zij willen tijd voor zichzelf, ruimte om alleen samen te zijn met hun vrienden. Bij de oprichting van een buitenschoolse kinderopvang volgens het model van de oudercrèches, overleg je best open en eerlijk welke plek ouders kunnen innemen zodat ze wel mee de opvang vormgeven maar zonder te veel in te breken in de eigen vrije tijd van (oudere) kinderen.

Maar de trend naar professionalisering in de kinderopvang zet zich ook door in de buitenschoolse opvang. Wanneer ouders initiatief nemen om tegemoet te komen aan meer buitenschoolse opvang en vormen van naschools toezicht, worden ze hierbij best ondersteund door gekwalificeerde medewerkers. Net als in de voorschoolse opvang is de rol van een professional in buitenschoolse oudercrèches van groot belang: zij kunnen verbindend werken met kinderen *en* ouders.

Tip: Is er een Brede School, een school die in de buurt met andere partnerorganisaties is ingebed in een breder netwerk, dan kun je bekijken wat daar de mogelijkheden zijn.

8. Ook voor inclusie!

De pluspunten van een oudercrèche kun je ook inzetten voor kinderen met een speciale zorgbehoefte. Continuïteit, de mogelijkheid om binnen een ondersteunend kader extra tijd door te brengen met je kind, de pedagogiek die je zelf mee kunt uitwerken, enzovoort. Samen met anderen kun je in je crèche mee bepalen welke mix jullie in de leefgroepen willen, welk dagritme jullie aanhouden, wat voor activiteiten-op-maat jullie willen aanbieden, enzovoort. Dit opent perspectieven voor inclusief werken.

9. Besluit: naar methodecrèches in Vlaanderen

Het model van de oudercrèche heeft alles in zich om te komen tot leuke en kwaliteitsvolle kinderopvang met aandacht voor kinderen, ouders en professionelen. Met **coKO** willen we dit ten volle uitdragen.

Dat ambassadeurschap betekent niet dat alle kinderopvang voortaan moet groeien vanuit individueel initiatief. En evenmin dat alle kinderopvang zich als een oudercrèche moet organiseren. Vergelijk het met methodeonderwijs. Er zijn Steinerscholen en Freinetscholen, Montessori-, Jenaplan- en allerlei andere scholen en er zijn gewone scholen. De ene school doet het niet noodzakelijk beter dan de andere; niet elke school hoeft een methodeschool te zijn. Integendeel, voor de meeste kinderen, ouders en leerkrachten is het een verrijking dat verschillende onderwijsmethoden naast elkaar bestaan. Zo kunnen ze kiezen wat best bij hen past.

Dat geldt evenzeer voor kinderopvang. Binnen dat domein kun je oudercrèches zien als methodecrèches: een opvangvorm met een methodiek en pedagogiek die bestaat naast alle andere vormen van kinderopvang. Een brede waaier aan kinderopvang laat ouders en kinderen toe te kiezen wat hen het beste ligt. Er zijn ouders die voor een oudercrèche kiezen (zie hoofdstuk 5). Maar natuurlijk hoeft niet elke ouder zich te engageren in een oudercrèche, niet elke kinderopvang hoeft zich te organiseren als een oudercrèche. Wel is het waardevol dat die vorm – naast alle andere vormen van kinderopvang – ook bestaat.

Herinner je dat stukje (4.3) over ouders die meer zijn dan de kers op de taart: in een oudercrèche zijn zij de vanillesuiker. Je kunt dus taart bakken met en zonder vanillesuiker. Een taart zonder vanillesuiker is even lekker en – om te vergelijken naar kinderopvang door te trekken: ook kwaliteitsvol. Een taart *met* vanillesuiker zijn de oudercrèches: ouders zijn dan een essentieel ingrediënt in de organisatie van de opvang. Beide soorten taart kunnen in de etalage mooi naast elkaar staan. De keuze wordt groter, het aanbod wordt rijker en interessanter.

Beleidsmatig is er alvast interesse om oudercrèches te steunen. Want wanneer familiarisering samengaat met professionalisering kan het de kwaliteit van opvang alleen maar ten goede komen.

10. Goesting?

Meer inspiratie kun je opdoen in de bijlagen van deze sleutel. Lees ook in sleutel 2 en sleutel 3 welke ondernemingsvorm geschikt kan zijn en hoe je tegemoet kunt komen aan de extra competenties waarover professionelen in een oudercrèche best beschikken. Daarnaast vind je in sleutel 2 en 3 nog meer concrete tips en specifieke *do's* en *don'ts*.

Ondersteuning voor het opstarten van jouw oudercrèche kun je aanvragen via www.oudercreches.be.

11. Bronnen

- ACEPP. (2011). Label Parental. *Label Parental ACEPP*. Parijs, Frankrijk: ACEPP.
- Berg, D. K. (2011, 10 11). werkbezoek en interview met ouders, ex-ouders, vaste krachten en Raad van Bestuur, De Kleine Berg (Boechout). (E. Rutgeerts, Interviewer)
- Buysse, A. (2008). *Opvoedingsondersteuning. Ondersteuning van gezinnen vandaag: een onderzoek. In opdracht van de Gezinsbond*. Gent: Universiteit Gent.
- Cadart, M.-L. (2006). *Des parents dans les crèches, utopie ou réalité?* Ramoonville Saint-Agne: Érès.
- Cameron, C., Moss, P., & Owen, C. (1999). *Men in the Nursery*. London: Paul Chapman Ltd.
- Clausier, M., Murcier, E., Lejeune, M., & Lavoipierre, S. (2011). *Alchimie*. Paris: ACEPP.
- Cleveland, G., Forer, B., Hyatt, D., Japel, C., & Krashinsky, M. (2007). *An Economic Perspective on the Current and Future Role of Non-Profit Provision of Early Learning and Childcare Services in Canada. Final report*. Ottawa: Report to Human Resources and Skills Development Canada.
- Council of Europe. (2010). *Council conclusions of 11 May 2010 on the social dimension of education and training*. Opgeroepen op 1 28, 2011, van <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:135:0002:0007/EN:PDF>
- Dupuy, P. (2011, 9 22). Crèches parentales in Frankrijk. (E. Rutgeerts, Interviewer)
- ecce ama. (2009). *Kinderopvang met sociale functie. Een plaats waar kinderen, ouders, medewerkers en buurt elkaar ontmoeten*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Eurydice. (2009). *Early Childhood Education and Care in Europe: Tackling Social and Cultural Inequalities*. Brussels: EACEA.
- Ferrier, E. (Director). (2010). *Variations* [Motion Picture].
- Kind&Gezin (2004). Enquête inzake het gebruik van opvang voor kinderen van 3 tot 12 jaar en inzake het gebruik van buitenschoolse opvang. Brussel: Kind&Gezin.
- Laghuwicz, A.-M. (2011, 10 11). (E. Rutgeerts, Interviewer)
- Leseman, P. (2009). The impact of high quality education and care on the development of young children: review of the literature. In Eurydice, *Early Childhood Education and Care in Europe: Tackling Social and Cultural Inequalities* (pp. 17-49). Brussels: EACEA.
- Mitchel, L. (2002). *Differences between community and privately owned early childhood education and care centres: a review of evidence*. Wellington: New Zealand Council of Educational Research.
- Moss, P. (2009). *There are alternatives! Markets and democratic experimentalism in early childhood education and care*. Den Haag: Bernard van Leer Foundation.
- Murcier, E. (2011, 9 22). Crèches Parentales in Frankrijk. (E. Rutgeerts, Interviewer)
- OECD. (2006). *Starting Strond II, Early Childhood Education and Care*. Paris.
- Peeters, J. (2009). Lessen uit de vermarkting van de kinderopvang. *Alert*, 31-37.
- Peeters, J. (2005). De beweging van de oudercrèches in Frankrijk. In: *Pedagogisch management in de kinderopvang*. M. Vandenbroeck (red.) Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Unicef Innocenti Research Centre. (2008). *Report Card 8. The child care transition*. Florence.
- Vanaenrode, K. (2012, 11 05). (E. Rutgeerts, Interviewer)
- Vandenbroeck, M., Boonaert, T., Van der Mespel, S., & De Brabandere, K. (2007). *Opvoeden in Brussel*. Gent-Brussel: UGent-VBJK-VCOK-VGC.

12. Bijlagen

Bijlage 1: oudercrèches met een groot, vast engagement

Een schets van twee voorschoolse kinderopvanginitiatieven waar ouders op regelmatige basis en allemaal volgens eenzelfde stramien meedraaien in de werking.

De Kleine Berg (voorschoolse kinderopvang)

BOECHOUT – Voor de kinderen ziet een dag in de Kleine Berg er zo uit: een voor een druppelen ze binnen, bij een kop koffie of thee blijft papa of mama vaak nog even hangen. Na de thee-plus-sap met koekjes doet iedereen mee aan een activiteit. Dan is het tijd voor middageten en een dutje volgens ieders eigen ritme. Nog even spelen vooraleer mama of papa hun kleine uk komen halen. (Meestal blijven ze dan ook een poosje hangen.)

Voor de vaders en moeders verloopt een dag in de Kleine Berg in 'shifts'. Van 8 uur tot 13 uur loopt de eerste shift, van 13 uur tot 17 uur de tweede, tussen 17 uur en 18 uur wordt er door een ouder 'afgesloten'. (Een afsluiter geldt als 1/3^e shift.) Ouders kunnen dus een hele dag bij de kinderen staan of wisselen elkaar af met halve dagen. Zij begeleiden de groep samen met de vaste kracht, die sowieso meedraait van 8 uur tot 17 uur.

Op de maandelijkse oudervergadering worden inhoudelijke thema's besproken (zie verder) en praktische afspraken gemaakt. Daar worden de shifts voor de komende maand onder elkaar verdeeld. Wie staat wanneer in de groep? Ouders vullen er ook het schema met kookbeurten in. Wie kookt wat en wanneer? Komen we met alle recepten samen aan een menu dat gevarieerd genoeg is? Ook grotere taken (klussen, boodschappen) worden verdeeld. Daarna licht de vaste kracht toe wat binnenkort op stapel staat. Is het bijna sinterklaas, dan moet daar een nieuw werkgroepje voor opgestart worden. En wat is de stand van zaken in de lopende werkgroepjes? Ouders van de tuingroep vertellen hun plannen, ouders van een andere werkgroep kondigen aan waar het jaarlijkse gezinsweekend zal plaatsvinden.

Alles samen komt het engagement van ouders in de Kleine Berg neer op 3,5 shifts per maand, 3 kookbeurten per twee maand, een maandelijkse oudervergadering, om de 12 weekends een poetsbeurt, een aantal aparte taken (zoals boodschappen, lijsten bijhouden, ...), deelname aan werkgroepjes, één informeel etentje zonder kinderen en één gezinsweekend per jaar. Wie wil kan zich ook engageren in de raad van bestuur. De raad van bestuur bestaat momenteel uit drie leden; een vaste kracht en ouder nemen deel zonder bestuurslid te zijn. De Algemene Vergadering bestaat uit de voltallige raad van bestuur en alle ouders die op dat moment een kind hebben in de Kleine Berg.

Grotere taken (zoals onderhoud, klussen, boodschappen) kun je na een maand of twee doorgeven. Het engagement in de werkgroepjes doe je volgens eigen interesses. De shifts en kookbeurten moet iedereen opnemen. Lukt dat de ene maand wat minder, dan haal je dat de volgende maand weer in. Een overzicht toont of elke ouder zich in gelijke mate inzet.

Het engagement van de ouder is dus redelijk flexibel maar niettemin groot. Afhankelijk van de job en gezinssituatie vraagt het voor sommigen wel wat puzzelwerk. Maar dat hebben ze er

graag voor over. Vraag je hen of ze het opnieuw zouden doen, dan antwoorden de ouders overtuigd 'JA'. De Kleine Berg bestaat al 35 jaar.

Emonya (voorschoolse kinderopvang)

BRUSSEL – De kinderen in Emonya kunnen van 7.30 uur 's morgens tot 6 uur 's avonds in de opvang blijven. Daar is er opeenvolgend onthaal en spelactiviteit, fruitmoment, spelen in de tuin, etenstijd, slapen of rustig spel, gezamenlijke activiteit, fruitmoment, vrij spelen en het afsluiten van de dag.

Ook hier zijn ouders samen verantwoordelijk voor de opvang van de kinderen, het beleid en de hele organisatie. Bij Emonya werken geen betaalde werknemers. Per dagdeel zorgen twee of drie ouders voor de opvang van de kinderen. Elk ouderpaar is verplicht één dag per week op zich te nemen, minstens één ouder per koppel engageert zich daarnaast ook in een werkgroep.

De verschillende werkgroepen zorgen ervoor dat Emonya blijft draaien. De klussengroep zorgt voor klein onderhoud en de tuin, de financiële groep bewaakt dat rekeningen op tijd betaald worden, ... Er is een intakegroep die nieuwe ouders, vrijwilligers en stagiairs inwerkt. De feestgroep organiseert sinterklaas, kerst en andere feestelijkheden, de kindergroep verzorgt speelgoed, boeken en knutselmateriaal, de hongerige maagjesgroep zorgt voor boodschappen en weekmenu's. De coördinator – ook een ouder/vrijwilliger – is het aanspreekpunt voor alle ouders en de bindende factor tussen de groepen.

Daarnaast is er maandelijks een vergadering waar ouders de kinderen bespreken of belangrijke beslissingen nemen.

Bijlage 2: oudercrèches met een engagement op maat

Een schets van enkele voorschoolse en buitenschoolse kinderopvanginitiatieven waar ouders flexibel meedraaien in de werking. Het stramien ligt minder vast, en iedereen draagt een steentje bij volgen de eigen mogelijkheden en interesses. Engagement op maat kan helpen om ouders over de streep te trekken die door werk- of thuissituatie minder makkelijk of minder regelmatig in de opvang kunnen bijspringen. Is het moeilijk om zo'n flexibel engagement op poten te zetten zonder dat ouders elkaar erop afrekenen, dan kun je overwegen om te werken met bijvoorbeeld een alternatief muntsysteem: elke taak of aanwezigheid in de opvang heeft een bepaalde waarde; binnen een afgebakende periode moet elke ouder in totaal eenzelfde hoeveelheid verzamelen. Ouders kunnen hun engagement op die manier flexibel invullen en toch blijft het voor iedereen gelijk. Bovendien kun je vanuit de opvang op die manier ook een aantal minima vastleggen: dit is wat we minstens van de ouders verwachten. En wie meer wil doen, mag natuurlijk.

't Sjojkepoeike (voorschoolse opvang)

HASSELT – In de leefgroepen van 't Sjojkepoeike wordt de begeleiding van de kinderen opgenomen door professionele medewerkers. Maar vaders en moeders zijn altijd welkom en worden hierin aangemoedigd. De actieve betrokkenheid en een reële inbreng van ouders is zelfs structureel vastgelegd: twee keer per jaar nemen alle ouders deel aan de algemene vergadering. In de raad van bestuur zetelen twee ouders, de ene als voorzitter en de andere als secretaris, de andere leden zijn een begeleider, een ex-ouder, een ex-begeleider en een externe persoon.

Daarnaast zorgen de vaders en moeders via een beurtrol voor de wekelijkse wasbeurten en de maandelijkse rit naar het containerpark. Bovendien werkt iedere ouder mee in een werkgroep: inrichting en klussen, tuinonderhoud, boekhouding en facturatie, de voorbereiding van vergaderingen en themadagen, de website en de nieuwsbrief, enzovoort. Nieuwe vaders en moeders worden door 'anciens' bezocht en ingewijd in het leven bij 't Sjokkepoeike. Op vrijwillige basis springen de ouders in bij de leefgroepen en helpen ze bij uitstapjes en feestjes. Kortom, de ouders werken pedagogisch mee en helpen volgens hun eigen mogelijkheden mee bij de organisatie van de opvang.

'Under Construction' (voorschoolse opvang)

BRUSSEL – Thuiswerkende vaders en moeders hebben andere opvangnoden. Werken zij bijvoorbeeld als freelancer, dan moeten zij kunnen inspelen op plotse opdrachten en hebben ze flexibele opvang nodig. En wie behoefte heeft aan contact met 'collega's' – een nood waarop de zogenaamde co-working spaces inspelen – wil dit soms samen met zijn kind kunnen beleven: wanneer ouders thuis aan het werk zijn is het kind immers ook bij hen. Daarom wil Han De Meulemeester een oudercrèche starten waar ook co-working kan plaatsvinden. Er is veel interesse, zowel van ouders als beleidsmakers, maar het is niet evident om een locatie en voldoende startmiddelen te vinden. Idealiter bevinden de werkruimte voor ouders en leefruimte voor kinderen zich vlak naast elkaar.

Wanneer vaders en moeders in de opvang aanwezig zijn, zouden zij zich engageren om tijdens de lunch mee te eten, om hun baby te helpen verluieren en om samen te spelen wanneer zij dat willen. Verder wordt de zorg en begeleiding opgenomen door een aantal vaste medewerkers. Op de maandelijkse vergadering zouden ouders en medewerkers de organisatie van de opvang en de ontwikkeling van de kinderen bespreken.

Korte opvang (buitenschoolse opvang)

ZICHEM – Wegens plaatstekort in IBO Kinderclub Baloe, een Initiatief voor Buitenschoolse Opvang, besloot een groepje vaders en moeders van het oudercomité om zelf een vorm van naschools toezicht te organiseren. Ze noemen het 'korte opvang': op schooldagen zijn ze vóór de schoolbel open en na schooltijd tot 17.35 uur. In de vakanties is er geen korte opvang. Dankzij de steun van de schooldirecteur, kunnen ze de eet- en turnzaal gebruiken als locatie. Een van de ouders is huismoeder, als vrijwilligster neemt zij alle opvanguren voor haar rekening. Een andere moeder neemt alle administratie en bekendmaking voor haar rekening: facturatie, subsidiedossier, aanwezigheidslijsten, verzekeringen, enzovoort. Omdat de korte opvang deel uitmaakt van de vzw van het oudercomité, was op voorhand al veel geregeld (statuten, penningmeester, juridische aansprakelijkheid, ...) Alle randvoorwaarden zaten goed en de korte opvang kon vrij snel van start.

Worden er in de toekomst meer kinderen ingeschreven, dan moeten er meer vrijwilligers komen of wordt er onder vaders en moeders een beurtrol opgezet. Maar voorlopig gaat het om één vrijwilligster die in de testfase zeven kinderen opvangt. De andere betrokken ouders nemen geen begeleidingen op. Een aantal van hen engageert zich buiten de opvanguren om administratie en dergelijke in orde te maken, de andere ouders maken gebruik van de korte opvang zonder extra taken op te nemen.

De kinderen komen niet allemaal elke dag. De testfase was zinvol om te bekijken hoe het begeleidingswerk van de kinderen verliep, speelgoed te verzamelen, het opvangsysteem bekend te maken, de inkomsten en uitgaven in kaart te brengen, te werken aan een constructieve relatie met IBO Baloe en verder te plannen op lange termijn.

Bijlage 3: agenda voor een ouderraad

Veel oudercrèches hebben een maandelijkse vergadering met ouders en medewerkers. Daarop bespreken ze niet alleen allerlei praktische aspecten, ook pedagogiek en ontwikkeling van de kinderen komen aan bod. Elke oudercrèche pakt dit anders aan.

Veel hangt natuurlijk af van de soort werking. Wat wordt door ouders opgenomen en moet besproken worden? Verdeling van aanwezigheden in de leefgroepen? Klussen en werkgroepjes? Zijn de ouders bijvoorbeeld ook betrokken bij de organisatie van een feest? Zo ja, dan komt dit best tijdig op de agenda. Organiseren zij mee het onthaal van nieuwe kinderen en ouders? Dan kan dit een regelmatig terugkerend agendapunt zijn. Belangrijk is niets te vergeten om je werking zo goed mogelijk te laten verlopen, en de bijeenkomst boeiend te houden.

Wat elke ouder beslist boeit is de ontwikkeling van zijn kind. Toch bespreek je dat beter niet kind per kind, maar liever aan de hand van thema's die iedereen aangaan (zie ook sleutel 3 – 4.2). Een mooi voorbeeld is het thema 'afscheid nemen': alle vaders en moeders hebben er met hun kind mee te maken. Er zullen verhalen komen over wennen (hoe verloopt de wenperiode – hoe pakken we dit in onze opvang het best aan), over het onthaal (wie heeft het moeilijk om 's morgens afscheid te nemen en hoe kunnen we dit ondersteunen?), over kinderen die overgaan naar een andere leefgroep of bijvoorbeeld naar de school (welke rituelen willen we hiervoor ontwikkelen?), over het verlies van sommige kinderen (een knuffel, een grootouder, ... – hoe kunnen we kinderen helpen om dit te verwerken?), enzovoort. Hoewel dit geen kindbesprekingen zijn, zal binnen dit thema de situatie van bijna elk kind spontaan aan bod komen alsook de manier waarop de opvang elk kind kan ondersteunen. Gelijkaardige overkoepelende thema's zijn eten, slapen, spelen, zindelijkheid, taal, vriendschappen, autonomie, natuurbeleving, enzovoort.

